

KLIENT: Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií

DRUH PRÁVNEHO PORADENSTVA: Právny rozbor dobrovoľníckej činnosti detí do 15 rokov

PRÁVNE ZADANIE:

1. Je dobrovoľnícka činnosť detí možná/legálna podľa našich noriem?
2. Kto je zodpovedný za dieťa, ktoré vykonáva dobrovoľnícku činnosť (organizácia, dobrovoľníci, rodič)? V tomto prípade sa pýtame aj na dieťa vo veku 15 - 18 rokov.
3. Aké podmienky v rámci ochrany dieťaťa treba zabezpečiť?
4. Treba súhlas rodiča/zástupcu dieťaťa? Aká (ak vôbec) zmluva sa dá použiť a čo v nej má byť (medzi právnym zástupcom a organizáciou)?
5. Treba o možnosť dobrovoľníctva detí požiadať štát/inšpektorát práce a pod. (podľa Zákonníka práce existuje detská práca, je to možné zahrnúť sem)?
6. Je možné v budúcnosti zákon o dobrovoľníctve (a iné zákony) upraviť tak, aby tam bola zahrnutá dobrovoľnícka činnosť detí?

PRÁVNA ÚPRAVA:

- Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „**ZoD**“)
- Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Zákon o podpore práce s mládežou**“)
- Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „**Občiansky zákonník**“)
- Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „**Zákon o ochrane zdravia**“)
- Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o minimálnom veku na prijatie do zamestnania č. 138 z roku 1973 (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 341/1998 Z. z.) (ďalej len „**Dohovor**“)
- Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce (ďalej len „**Zákonník práce**“)
- Zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch (ďalej len „**Zákon o priestupkoch**“)
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon (ďalej len „**Trestný zákon**“)

PRÁVNY ZÁVER:

1. Dobrovoľnícka činnosť fyzických osôb do 15 rokov *de iure* nie je možná.
2. Za dieťa do 18 rokov veku je zodpovedný ten, kto je povinný nad ním vykonávať dohľad, napr. občianske združenie, ktoré organizuje podujatie (napr. výchovu k dobrovoľníctvu). Ak je maloletý schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky, maloletý a osoba vykonávajúca nad ním dohľad zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne. To neplatí, ak ten, kto je povinný vykonávať dohľad, preukáže, že náležitý dohľad nezanedbal.
V prípade zodpovednosti za priestupky a za trestné činy zodpovedá vždy osobne maloletý, pričom:
 - a) za priestupok je zodpovedný, ak v čase jeho spáchania dovŕšil 15 rokov veku,
 - b) za trestný čin je zodpovedný, ak v čase jeho spáchania dovŕšil 14 rokov veku s výnimkou trestného činu sexuálneho zneužívania, za ktorý je zodpovedný, ak v čase jeho spáchania dovŕšil 15 rokov veku.
3. Dieťa do 15 rokov veku, rovnako ako maloletý dobrovoľník, nemôže vykonávať činnosť, ktorá je neprimeraná anatomickým, fyziologickým a psychologickým osobitostiam jeho veku, alebo pri ktorej by bolo vystavené zvýšenému nebezpečenstvu úrazu alebo iného poškodenia zdravia (bližšie pozri odôvodnenie k bodu 6.). Je potrebné mu zabezpečiť náležitú úroveň ochrany bezpečnosti a zdravia. Zároveň je potrebné uviesť, že ak sa občianske združenie či iný subjekt rozhodne vychovávať deti k dobrovoľníctvu v rámci organizovaných podujatí, je

potrebné splniť povinnosti na úseku ochrany zdravia podľa ustanovení Zákona o ochrane zdravia (napr. zabezpečenie pitnej vody, požiadaviek na vnútorné prostredie budov, osvetlenie, vetranie). V prípade, ak by sa výchova k dobrovoľníctvu konala v rámci zotavovacieho podujatia v zmysle § 25 Zákona o ochrane zdravia (napr. detský tábor), je potrebné splniť ďalšie povinnosti.

4. Pokiaľ ide o účasť na tzv. neformálnom vzdelávaní alebo informálnom učení sa, dieťa je v zásade spôsobilé rozhodnúť sa, či sa chce zúčastniť napr. na mimoškolských aktivitách. Vzhľadom na to, že účasťou na aktivitách, ktoré subjekt (napr. občianske združenie) organizuje v prospech detí, preberá zodpovednosť a dohľad nad nimi namiesto rodičov/zákonných zástupcov, odporúčame, aby tento subjekt disponoval preukázateľným súhlasom rodiča/zákonného zástupcu s účasťou dieťaťa na realizovaných aktivitách vrátane podmienok, za akých dieťa aktivity vykonáva.
5. Pokiaľ dieťa nevykonáva prácu, povolenie inšpektorátu práce sa nevyžaduje.
6. Nie každá činnosť, ktorú vykonávajú deti, je detskou prácou. Účasť detí na práci, ktorá neovplyvňuje ich zdravie a osobný rozvoj a nezasahuje do ich vzdelávania, je vo všeobecnosti považovaná za pozitívnu vec. Možno sem zahrnúť napríklad pomoc rodičom v domácnosti, pomoc pri rodinnom podnikaní alebo zarábanie vreckového mimo školského vyučovania či počas školských prázdnin. Tieto druhy aktivít prispievajú k rozvoju detí a rodiny, rozvíjajú ich zručnosti a skúsenosti. V zmysle Zákona o podpore práce s mládežou možno mládež (osoby do 30 rokov, dolná hranica nie je stanovená) zapájať do podujatí a projektov v oblasti spoločenského a hospodárskeho života, a to bez toho, aby mali postavenie dobrovoľníka. Zmena ZoD a súvisiacich právnych predpisov nemusí byť preto nevyhnutne potrebná.

PRÁVNE ODÔVODNENIE:

1. Je dobrovoľnícka činnosť detí možná/legálna podľa našich noriem?

V zmysle § 1 ods. 1 ZoD dobrovoľníckou činnosťou je poskytovanie služieb, činností a iných výkonov dobrovoľníkom.

V zmysle § 1 ods. 2 ZoD: „*Tento zákon sa vzťahuje aj na činnosť vykonávanú dobrovoľníkom podľa osobitných zákonov, ak tieto osobitné zákony neustanovujú na výkon dobrovoľníckej činnosti iné podmienky.*“ Spomedzi demonštratívne uvedených zákonov¹ vek dobrovoľníka upravuje ZoD a Zákon o podpore práce s mládežou nasledovne:

- V zmysle § 3 ods. 2 písm. e) ZoD: „*Dobrovoľníckou činnosťou podľa tohto zákona nie je (...) činnosť vykonávaná osobami, ktoré nedovърšili 15 rokov.*“
- V zmysle § 11 ods. 1 Zákona o podpore práce s mládežou: „*Mládežníckym dobrovoľníkom (...) môže byť štátny občan Slovenskej republiky, občan iného členského štátu Európskej únie alebo občan tretieho štátu, ktorý dovърšil vek najmenej 15 rokov a najviac 30 rokov a je bezúhonný.*“

Z vyššie uvedeného vyplýva, že činnosť fyzických osôb, ktoré nedovърšili 15 rokov, nemožno považovať za dobrovoľnícku činnosť. Preto dobrovoľnícka činnosť fyzických osôb do 15 rokov *de iure* nie je možná.

¹ Napríklad § 57 a 58 zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarimi, § 5 zákona č. 460/2007 Z. z. o Slovenskom Červenom kríži a ochrane znaku a názvu Červeného kríža a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 11 až 13 zákona č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou a o zmene a doplnení zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, § 4 zákona č. 544/2002 Z. z. o Horskej záchrannej službe.

2. Kto je zodpovedný za dieťa, ktoré vykonáva dobrovoľnícku činnosť (organizácia, dobrovoľníci, rodič)? V tomto prípade sa pýtame aj na dieťa vo veku 15 - 18 rokov.

Ako sme už uviedli v bode 1., činnosť fyzických osôb, ktoré nedovърšili 15 rokov, nemožno považovať za dobrovoľnícku činnosť. Čo sa týka dobrovoľníkov vo veku 15 až 18 rokov, v zmysle § 3 ods. 3 ZoD: „Dobrovoľník, ktorý nedovърšil vek 18 rokov, môže dobrovoľnícku činnosť vykonávať **len so súhlasom svojho zákonného zástupcu a len pod dohľadom zodpovednej plnoletej fyzickej osoby.**“

Maloletým je dieťa do 18 rokov. Zodpovednosť maloletých za škodu je upravená v Občianskom zákonníku:

- V zmysle § 422 ods. 1 prvá veta Občianskeho zákonníka: „**Maloletý alebo ten, kto je postihnutý duševnou poruchou, zodpovedá za škodu ním spôsobenú, ak je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky; spoločne a nerozdielne s ním zodpovedá, kto je povinný vykonávať nad ním dohľad.**“
- V zmysle § 422 ods. 1 druhá veta Občianskeho zákonníka: „**Ak ten, kto spôsobí škodu, pre maloletosť alebo pre duševnú poruchu nie je schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, zodpovedá za škodu ten, kto je povinný vykonávať nad ním dohľad.**“
- V zmysle § 422 ods. 2 Občianskeho zákonníka: „Kto je povinný vykonávať dohľad, zbaví sa zodpovednosti, ak preukáže, že náležitý dohľad nezanedbal.“
- V zmysle § 422 ods. 3 Občianskeho zákonníka: „Ak vykonáva dohľad právnická osoba, jej pracovníci dohľadom poverení sami za škodu takto vzniknutú podľa tohto zákona nezodpovedajú; ich zodpovednosť podľa pracovnoprávných predpisov nie je tým dotknutá.“

Z vyššie uvedeného vyplýva, že aj maloletý zodpovedá za škodu ním spôsobenú, ak je schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky (či sa jedná o škodu na majetku alebo na zdraví). Či maloletý bol v konkrétnom prípade schopný ovládnuť svoje konanie a posúdiť jeho následky, posúdi súd spravidla na základe znaleckého posudku. Ak súd dospeje k záveru, že maloletý za škodu zodpovedá, je za škodu okrem neho zodpovedný aj ten, kto bol povinný nad ním vykonávať dohľad, a to spoločne a nerozdielne.

Ak maloletý nebol schopný ovládnuť svoje konanie alebo posúdiť jeho následky, nie je za škodu zodpovedný, ale za škodu zodpovedá výlučne ten, kto bol povinný vykonávať nad ním dohľad.

Ten, kto zanedbal dohľad nad maloletým, zodpovedá za vzniknutú škodu len vtedy, keď zanedbal náležitý dohľad. Jeho zavinenie sa predpokladá a zodpovednosti sa škodu sa zbaví len vtedy, ak preukáže, že náležitý dohľad nezanedbal.

Občiansky zákonník neupravuje otázku, kto má povinnosť vykonávať dohľad nad takýmito osobami. To vyplýva z konkrétnych okolností (napr. zverením dieťaťa občianskemu združeniu, ktoré organizuje podujatie na výchovu k dobrovoľníctvu, vykonáva dohľad toto občianske združenie, resp. ním poverené osoby). Napríklad v prípade dobrovoľníkov, ktorí nedovърšili 18 rokov, ZoD určuje, že títo môžu vykonávať činnosť len pod dohľadom zodpovednej plnoletej fyzickej osoby (zodpovedná osoba môže byť určená v zmluve o dobrovoľníckej činnosti).

Občiansky zákonník neurčuje, čo treba považovať za náležitý dohľad. Táto otázka sa posudzuje podľa povahy veci a okolností jednotlivého prípadu. U maloletého treba brať zreteľ najmä na vek, povahové vlastnosti a celkové správanie sa maloletého dieťaťa. Z judikatúry vyplýva, že pod náležitým dohľadom nemožno rozumieť taký dohľad, ktorý by bol za normálnych okolností vykonávaný neustále, nepretržite a bezprostredne (na každom kroku), lebo v takom prípade by bola zákonom predpokladaná možnosť zbavenia sa zodpovednosti v podstate vylúčená (napr. rozsudok Krajského súdu Nitra zo dňa 30.08.2013, sp. zn. 6Co/140/2013).

V praxi nemožno vylúčiť situáciu, že škoda vznikne aj zavineným/spoluzavinením poškodeného. V zmysle § 441 Občianskeho zákonníka: „Ak bola škoda spôsobená aj zavinením poškodeného, znáša škodu pomerne; ak bola škoda spôsobená výlučne jeho zavinením, znáša ju sám.“

Ak dohľad vykonáva právnická osoba, jej pracovníci poverení dohľadom sami za škodu takto vzniknutú nezodpovedajú. Za škodu zodpovedá právnická osoba (napr. občianske združenie), ktorá ich poverila vykonávaním úloh, pričom tieto osoby budú zodpovedné podľa pracovnoprávných predpisov.

Iná je situácia v prípade zodpovednosti detí do 15 rokov za priestupok alebo za trestný čin. V zmysle § 5 ods. 1 Zákona o priestupkoch: „Za priestupok nie je zodpovedný ten, kto v čase jeho spáchania nedovršil pätnásť rok svojho veku.“ V zmysle § 22 ods. 1 a 2 Trestného zákona: „Kto v čase spáchania činu inak trestného nedovršil štrnásť rok svojho veku, nie je trestne zodpovedný. Pre trestný čin sexuálneho zneužívania podľa § 201 nie je trestne zodpovedný, kto v čase spáchania činu nedovršil pätnásť rok svojho veku.“

V zmysle vyššie uvedeného vyplýva, že dieťa, ktoré v čase spáchania priestupku nedovršilo 15 rokov, nie je za priestupok zodpovedné. Ak dieťa v čase spáchania trestného činu dovršilo 14 rokov, je už trestne zodpovedné s výnimkou trestného činu sexuálneho zneužívania, za ktorý je zodpovedné, ak v čase jeho spáchania dovršilo 15 rokov veku.

Záverom uvádzame, že ZoD umožňuje vysielajúcej organizácii či prijímateľovi dobrovoľníckej činnosti po dohode s dobrovoľníkom uzavrieť poistenie zodpovednosti za ním spôsobenú škodu a v prospech dobrovoľníka poistenie pre prípad jeho úrazu. Hoci vo vzťahu k deťom do 15 rokov nemôžeme hovoriť o dobrovoľníckej činnosti, nič nebráni tomu, aby právnická osoba (napr. občianske združenie, ktoré chce deti vychovávať k dobrovoľníctvu alebo iný subjekt, ktorý organizuje voľnočasové aktivity) uzavrela poistenie (za spôsobenú škodu či za úraz) aj v prípade fyzických osôb mladších ako 15 rokov.

3. Aké podmienky v rámci ochrany dieťaťa treba zabezpečiť?

Predovšetkým platí tzv. prevenčná povinnosť zakotvená v § 415 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorej: „Každý je povinný počínať si tak, aby nedochádzalo ku škodám na zdraví, na majetku, na prírode a životnom prostredí.“

ZoD upravuje otázku ochrany zdravia dobrovoľníka nasledovne:

- V zmysle § 4 ods. 7 ZoD: „S dobrovoľníkom mladším ako 18 rokov vysielajúca organizácia nesmie dohodnúť vykonávanie dobrovoľníckej činnosti, ktorá je neprimeraná anatomickým, fyziologickým a psychologickým osobitostiam jeho veku, alebo pri ktorej by bol vystavený zvýšenému nebezpečenstvu úrazu alebo iného poškodenia zdravia.“
- V zmysle § 4 ods. 8 ZoD: „Vysielajúca organizácia je povinná podľa povahy a druhu dobrovoľníckej činnosti poučiť dobrovoľníka, a ak ide o dobrovoľníka mladšieho ako 18 rokov aj jeho zákonného zástupcu, o rizikách spojených s výkonom dobrovoľníckej činnosti, ktorá by mohla ohroziť jeho zdravie alebo život.“
- V zmysle § 4 ods. 5 ZoD: „Vysielajúca organizácia, ktorá vysielala dobrovoľníka vykonávať dobrovoľnícku činnosť do cudziny, je povinná dohodnúť v prospech dobrovoľníka **najvyššiu možnú úroveň ochrany bezpečnosti a zdravia dobrovoľníka, ak nie je zabezpečená inak.**“
- V zmysle § 4 ods. 6 ZoD: „Vysielajúca organizácia je povinná zabezpečiť plnenie povinností a opatrení **podľa osobitného predpisu**² v rozsahu nevyhnutnom na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia dobrovoľníka pri výkone dobrovoľníckej činnosti tak, aby dobrovoľnícku

² § 2 ods. 2 písm. c) zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

činnosť dobrovoľníka vykonával v podmienkach neohrozujúcich jeho život a zdravie vzhľadom na druh a povahu dobrovoľníckej činnosti. Ak je na vykonávanie dobrovoľníckej činnosti potrebné **podľa osobitných predpisov**³ osobitné vybavenie alebo oblečenie, najmä pracovný odev a iné osobné ochranné pracovné prostriedky a pracovné pomôcky, vysielajúca organizácia je povinná ich zabezpečiť dobrovoľníkovi pred začatím vykonávania dobrovoľníckej činnosti. Povinnosti podľa prvej a druhej vety vysielajúca organizácia nemá, ak ich zabezpečuje prijímateľ dobrovoľníckej činnosti.“

- V zmysle § 6 ods. 2 písm. g) ZoD: „Písomná zmluva obsahuje najmä (...) iné údaje o dôležitých skutočnostiach, ktoré sú pre vykonávanie dobrovoľníckej činnosti nevyhnutné, a ktoré sú preventívne z hľadiska ochrany života alebo zdravia dobrovoľníka, najmä vykonanie inštruktáže, výcviku, školenia alebo inej odbornej prípravy, umožnenie styku s kontaktnou osobou vysielajúcej organizácie alebo prijímateľa dobrovoľníckej činnosti.“
- V zmysle § 6 ods. 3 ZoD: „Ak ide o dobrovoľnícku činnosť vykonávanú v cudzine, dobrovoľník predkladá vysielajúcej organizácii pred uzavretím zmluvy potvrdenie o svojom zdravotnom stave alebo čestným vyhlásením potvrdí, že mu nie sú známe zdravotné prekážky výkonu dobrovoľníckej činnosti vzhľadom na povahu a druh vykonávanej dobrovoľníckej činnosti uvedenej v návrhu zmluvy.“

Hoci všetky vyššie uvedené ustanovenia sa vzťahujú na výkon činnosti dobrovoľníka (a sú odrazom už spomínanej prevenčnej povinnosti), ani dieťa do 15 rokov veku nemôže vykonávať činnosť, ktorá je neprimeraná anatomickým, fyziologickým a psychologickým osobitostiam jeho veku, alebo pri ktorej by bolo vystavené zvýšenému nebezpečenstvu úrazu alebo iného poškodenia zdravia (bližšie pozri odôvodnenie k bodu 6.). Je potrebné mu zabezpečiť náležitú úroveň ochrany bezpečnosti a zdravia.

Zároveň je potrebné uviesť, že ak sa občianske združenie či iný subjekt rozhodne vychovávať deti k dobrovoľníctvu v rámci organizovaných podujatí, **je potrebné splniť povinnosti na úseku ochrany zdravia podľa ustanovení Zákona o ochrane zdravia** (napr. zabezpečenie pitnej vody, požiadaviek na vnútorné prostredie budov, osvetlenie, vetranie).

V prípade, ak by sa výchova k dobrovoľníctvu konala v rámci zotavovacieho podujatia v zmysle § 25 Zákona o ochrane zdravia (napr. detský tábor), je potrebné splniť ďalšie povinnosti.⁴

4. Treba súhlas rodiča/zástupcu dieťaťa? Aká (ak vôbec) zmluva sa dá použiť a čo v nej má byť (medzi právnym zástupcom a organizáciou)?

ZoD v § 6 ods. 1 explicitne ustanovuje, že za dobrovoľníka mladšieho ako 18 rokov zmluvu uzatvára jeho zákonný zástupca.

Pokiaľ ide o účasť na tzv. neformálnom vzdelávaní alebo informálnom učení sa, dieťa je v zásade spôsobilé rozhodnúť sa, či sa chce zúčastniť napr. na mimoškolských aktivitách. Vzhľadom na to, že účasťou na aktivitách, ktoré subjekt (napr. občianske združenie) organizuje v prospech detí, preberá zodpovednosť a dohľad nad nimi namiesto rodičov/zákonných zástupcov, odporúčame, aby tento subjekt disponoval preukázateľným súhlasom rodiča/zákonného zástupcu s účasťou dieťaťa na realizovaných aktivitách vrátane podmienok, za akých dieťa aktivity vykonáva.

³ Napr. § 6 ods. 3 zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁴ Zotavovacie podujatie je definované ako: „organizovaný pobyt najmenej piatich detí a mládeže do 18 rokov veku na čas dlhší ako štyri dni, ktorého účelom je rekreácia detí a mládeže, posilnenie ich zdravia a zvýšenie ich telesnej zdatnosti.“

5. Treba o možnosť dobrovoľníctva detí požiadať štát/inšpektorát práce a pod. (podľa Zákonníka práce existuje detská práca, je to možné zahrnúť sem)?

Ako sme už uviedli v bode 1., činnosť osôb, ktoré nedovršili 15 rokov, nemožno považovať za dobrovoľnícku činnosť a preto sa nevyžaduje súhlas štátneho orgánu na organizovanie tzv. neformálneho vzdelávania alebo informálneho učenia sa detí. **Povolenie inšpektorátu práce sa vzťahuje len na výkon ľahkých prác**, ktorými sú:

- účinkovanie alebo spoluúčinkovanie na kultúrnych predstaveniach a umeleckých predstaveniach,
- športových podujatiach,
- reklamných činnostiach.

To v prvom rade znamená, že nie každá činnosť vykonávaná dieťaťom do 15 rokov veku je považovaná za detskú prácu (k tomu bližšie pozri odôvodnenie k bodu 6.).

6. Je možné v budúcnosti zákon o dobrovoľníctve (a iné zákony) upraviť tak, aby tam bola zahrnutá dobrovoľnícka činnosť detí?

ZoD ako aj Zákon o podpore práce s mládežou ustanovuje minimálny vek dobrovoľníka 15 rokov. Dôvodom pre stanovenie minimálneho veku sú medzinárodné dohovory (a vnútroštátne právne predpisy z nich vychádzajúce) zakazujúce detskú prácu, pričom prehľad vekových obmedzení zobrazuje nižšie uvedená tabuľka spracovaná v publikácii Medzinárodnej organizácie práce s názvom „Child labour: A textbook for university students“ prvýkrát publikovanej v roku 2004, ISBN tlačovej verzie: 92-2-115548-X, ISBN pdf verzie: 92-2-115549-8 (str. 21).

Table 1.1: Minimum ages according to the Minimum Age Convention, 1973 (No. 138)

General minimum age	
Light work	Hazardous work
<i>In general</i>	
■ Not less than age of completion of compulsory schooling, and in any case not less than 15 years	
13 years	18 years (16 years under certain strict conditions)
<i>Developing countries</i>	
■ Not less than 14 years for an initial period	
12 years	18 years (16 years under certain strict conditions)

Dostupné na:

https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_067258/lang--en/index.htm

V slovenskom právnom poriadku sú vekové obmedzenia vo vzťahu k práci upravené v Zákonníku práce nasledovne:

V zmysle § 11 ods. 2 Zákonníka práce: „*Spôsobilosť fyzickej osoby mať v pracovnoprávných vzťahoch práva a povinnosti ako zamestnanec a spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať tieto práva a brať na seba tieto povinnosti vzniká, ak ďalej nie je ustanovené inak, dňom, keď fyzická osoba*

dovŕši 15 rokov veku; zamestnávateľ však nesmie dohodnúť ako deň nástupu do práce deň, ktorý by predchádzal dňu, keď fyzická osoba skončí povinnú školskú dochádzku.“

V zmysle § 11 ods. 4 Zákonníka práce: „**Práca fyzickej osoby vo veku do 15 rokov alebo práca fyzickej osoby staršej ako 15 rokov do skončenia povinnej školskej dochádzky je zakázaná.** Tieto fyzické osoby **môžu vykonávať ľahké práce,** ktoré svojím charakterom a rozsahom neohrozujú ich zdravie, bezpečnosť, ich ďalší vývoj alebo školskú dochádzku len pri

- a) účinkovaní alebo spoluúčinkovaní na kultúrnych predstaveniach a umeleckých predstaveniach,
- b) športových podujatiach,
- c) reklamných činnostiach.“

V zmysle § 40 ods. 3 Zákonníka práce: „**Mladistvý zamestnanec je zamestnanec mladší ako 18 rokov.**“

V zmysle § 175 Zákonníka práce:

„(1) **Mladistvý zamestnanec nesmie byť zamestnávateľ pracami pod zemou pri ťažbe nerastov alebo pri razení tunelov a štôlní.**

(2) **Mladistvý zamestnanec nesmie byť zamestnávateľ pracami, ktoré so zreteľom na anatomické, fyziologické a psychické zvláštnosti v tomto veku sú pre neho neprimerané, nebezpečné alebo jeho zdraviu škodlivé.**

(3) **Zoznamy prác a pracovísk, ktoré sú zakázané mladistvým zamestnancom, ustanoví nariadenie vlády⁵.**

(4) **Zamestnávateľ nesmie zamestnávať mladistvých zamestnancov ani pracami, pri ktorých sú vystavení zvýšenému nebezpečenstvu úrazu alebo pri ktorých výkone by mohli vážne ohroziť bezpečnosť a zdravie spoluzamestnancov alebo iných osôb.“**

Vo vzťahu k práci vykonávanej na základe dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru § 223 ods. 3 Zákonníka práce ustanovuje: „**S mladistvým zamestnancom možno tieto dohody uzatvárať, len ak sa tým neohrozí jeho zdravý vývoj, bezpečnosť, mravnosť alebo výchova na povolanie.**“

Dohovor ako aj Zákonník práce hovorí o prácach, nie o neformálnom vzdelávaní či informálnom učení sa. Odporúčanie Rady Európskej únie z roku 2012⁶ uvádza, čo sa rozumie neformálnym vzdelávaním a informálnym učením sa:

- **„Neformálne vzdelávanie je vzdelávanie, ktoré sa uskutočňuje prostredníctvom plánovaných činností (pokiaľ ide o vzdelávacie ciele, čas vyhradený na vzdelávanie), pri ktorých je k dispozícii určitý druh podpory vzdelávania (napr. vzťah medzi študentom a učiteľom); môže zahŕňať programy na výučbu pracovných zručností, programy gramotnosti pre dospelých, ako aj pre základné vzdelávanie osôb, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku; medzi veľmi bežné prípady neformálneho vzdelávania patria vnútropodniková odborná príprava, prostredníctvom ktorej spoločnosti aktualizujú a zdokonaľujú zručnosti svojich pracovníkov, ako napr. zručnosti v oblasti informačných a komunikačných technológií, štruktúrované vzdelávanie online (napr. využívaním otvorených vzdelávacích zdrojov) a kurzy organizované organizáciami občianskej spoločnosti pre svojich členov, svoju cieľovú skupinu alebo pre širokú verejnosť.“**

⁵ Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 286/2004 Z. z., ktorým sa ustanovuje zoznam prác a pracovísk, ktoré sú zakázané mladistvým zamestnancom, a ktorým sa ustanovujú niektoré povinnosti zamestnávateľom pri zamestnávaní mladistvých zamestnancov.

⁶ Odporúčanie Rady z 20. decembra 2012 o potvrdzovaní neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa (2012/C 398/01).

- **„Informálne učenie sa je vzdelávanie, ktoré je výsledkom každodenných aktivít spojených s prácou, rodinným životom alebo trávením voľného času a nie je organizované ani štruktúrované podľa cieľov, času ani podpory vzdelávania; informálne učenie sa nemusí byť z pohľadu vzdelávajúceho sa zámerné; príkladmi výsledkov vzdelávania získaných prostredníctvom informálneho učenia sa sú zručnosti získané životnými a pracovnými skúsenosťami, zručnosti v oblasti riadenia projektov alebo v oblasti informačných a komunikačných technológií získané v práci, naučené jazyky a medzikultúrne zručnosti získané počas pobytu v inej krajine, zručnosti v oblasti informačných a komunikačných technológií získané mimo zamestnania, zručnosti získané prostredníctvom dobrovoľníckych činností, kultúrnych aktivít, športu, práce s mládežou a prostredníctvom činností v domácnosti (napr. starostlivosť o dieťa).“**

Publikácia „Child labour: A textbook for university students“ uvádza, že **nie každá činnosť, ktorú vykonávajú deti, je detskou prácou. Účasť detí alebo mladistvých na práci, ktorá neovplyvňuje ich zdravie a osobný rozvoj a nezasahuje do ich vzdelávania, je vo všeobecnosti považovaná za pozitívnu vec.** Možno sem zahrnúť napríklad pomoc rodičom v domácnosti, pomoc pri rodinnom podnikaní alebo zarábanie vreckového mimo školského vyučovania či počas školských prázdnin. Tieto druhy aktivít prispievajú k rozvoju detí a rodiny, rozvíjajú ich zručnosti a skúsenosti.

Naopak pojem „detská práca“ je definovaná ako činnosť, ktorá deťom berie detstvo, zbavuje ich potenciálu a dôstojnosti a škodí ich fyzickému a duševnému vývoju. Ide o prácu, ktorá:

- je duševne, fyzicky, sociálne alebo morálne nebezpečná a škodlivá a
- zasahuje do ich vzdelávania:
 - tým, že im znemožňuje navštevovať školu,
 - tým, že musia predčasne opustiť školu alebo
 - tým, že sa od nich vyžaduje, aby sa pokúsili spojiť školskú dochádzku s nadmerne dlhou a ťažkou prácou.

V najextrémnejších formách detská práca zotročuje deti, oddeľuje ich od svojich rodín, vystavuje ich vážnym rizikám a chorobám. Takéto deti sú ponechané starať sa o seba na uliciach veľkých miest, a to často vo veľmi mladom veku.

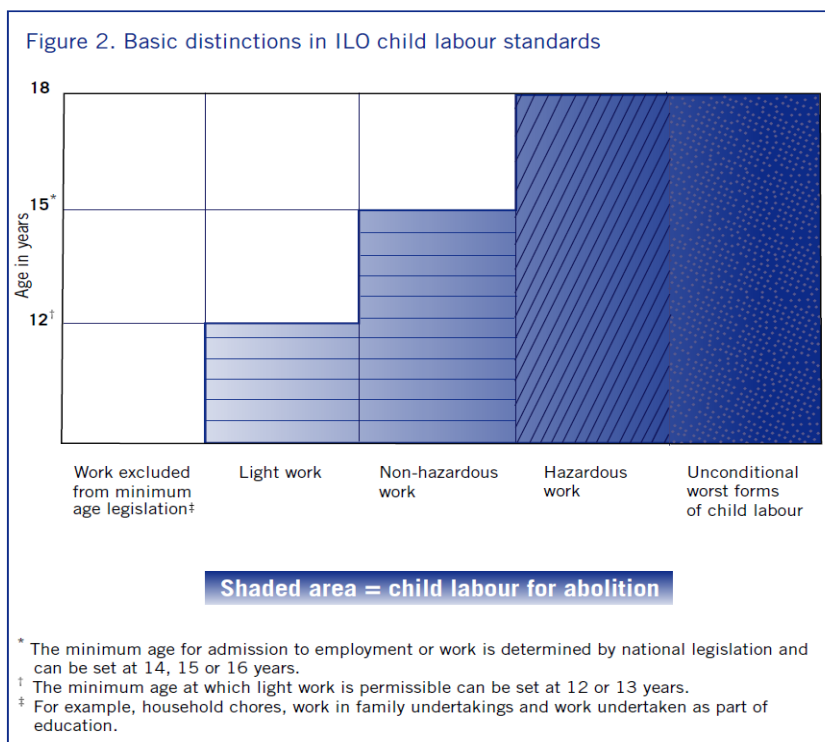
Či je alebo nie je konkrétna činnosť považovaná za detskú prácu, závisí od veku dieťaťa, druhu a počtu hodín vykonávania činnosti, od podmienok, za akých je konkrétna činnosť vykonávaná a cieľov, ktoré sledujú jednotlivé krajiny. Odpoveď sa môže líšiť v závislosti od krajiny ako aj od jednotlivých odvetví.⁷

Medzinárodné dohovory o detskej práci pomáhajú rozlišovať medzi detskou prácou a činnosťou vykonávanou deťmi, ktorá je prijateľná. Tieto rozdiely zobrazuje aj graf prezentovaný v Globálnej správe Medzinárodnej organizácie práce z roku 2002 s názvom „Budúcnosť bez detskej práce“ (str. 10). Správa rozlišuje:

- činnosti, na ktoré sa nevzťahuje vekové obmedzenie, pretože sa nejedná o prácu,
- ľahké práce,
- práce, ktoré neohrozujú zdravý vývoj, bezpečnosť, mravnosť alebo prípravu na povolanie,
- práce, ktoré ohrozujú zdravý vývoj, bezpečnosť, mravnosť alebo prípravu na povolanie,
- najhoršie formy detskej práce⁸.

⁷ Child Labour: A textbook for university students. Prvýkrát publikovaná v roku 2004, ISBN tlačovej verzie: 92-2-115548-X, ISBN pdf verzie: 92-2-115549-8, str. 16.

⁸ K najhorším formám detskej práce pozri Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o zákaze a o okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce č. 182 z roku 1999 (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 38/2001 Z. z.)

Dostupné na:

<https://www.ilo.org/global/publications/ilo-bookstore/order-online/books/WCMS_PUBL_9221124169_EN/lang--en/index.htm>

Máme za to, že tento koncept našiel svoj odraz aj v úprave Zákona o podpore práce s mládežou, ktorý v § 2 písm. f) uvádza: „práca s mládežou je najmä výchovno-vzdelávacia činnosť, spoločenská činnosť, informačná činnosť a poradenská činnosť pre mládež, mladých vedúcich, mládežníckych vedúcich a pracovníkov s mládežou.“

V zmysle § 2 písm. a) Zákona o podpore práce s mládežou: „mládežník je osoba, ktorá dovŕšila vek najviac 30 rokov.“

V zmysle § 2 písm. i) Zákona o podpore práce s mládežou: „**spoluúčasť mládeže je aktívne zapojenie mládeže v procese plánovania, rozhodovania a uskutočnenia podujatí a projektov v oblasti spoločenského a hospodárskeho života.**“

Z vyššie uvedeného vyplýva, že do podujatí a projektov v oblasti spoločenského a hospodárskeho života je možné v zmysle Zákona o podpore práce s mládežou aktívne zapájať aj deti do 15 rokov veku, a to bez toho, aby mali postavenie dobrovoľníka. Zmena ZoD a súvisiacich právnych predpisov nemusí byť preto nevyhnutne potrebná. V prípade, ak by zákonodarca umožnil dobrovoľnícku činnosť vykonávať deťom mladším ako 15 rokov, je možné dôvodne predpokladať, že by prijal opatrenia na ochranu detí nad rámec súčasných opatrení ustanovených v ZoD (napr. vyžadovanie súhlasu inšpektorátu práce).

V Bratislave, dňa 12.09.2018

JUDr. Alexandra Šumichrast Vicová, advokátka
Mgr. Igor Šumichrast, advokát